

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

պատմական դրամա հինգ արարածով

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆՅԻ

(Շարունակութիւն 1)

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐԻԱԾ

Տիգրանի պալատը. դահլիճ:

ԵՐԵՒՈՅԹ I

ՋԱՐՈՒՀԻ, ներս է մտնում ՏԻԳՐԱՆԸ

ՋԱՐՈՒՀԻ

Ինչո՞ւ ես այդպէս մտայ:

ՏԻԳՐԱՆ

Երիտասարդ դաշնակիցս ինձնից օգնութիւն է խնդրում— և ի՞նչ ես կարծում, հում դէմ: Աժդահակի դէմ, միւս դաշնակցիս դէմ: Թողը ապստամբւում է իւր պապի դէմ:

ԶԱՐՈՒՀԻ

Իսկ դու... խոստացար:

ՏԻԳՐԱՆ

Ի՛նչ ես խօսում, Զարուհի: Դու չը գիտես ո՛վ է Աժդահակը:

ԶԱՐՈՒՀԻ

Իսկ եթէ Կուրուշը զայրանայ և վրէժը քեզնից հանէ:

ՏԻԳՐԱՆ

Նորա զայրոյթը կը հանգցնեմ: Ուխտադրութիւն, դաւաճանութիւն իւր վերան առնել կարող չէ Տիգրանը: Երբէք: Ե՛ս — սպառազինեմ իմ քրոջ ամուսնու դէմ — երբէք:

ԶԱՐՈՒՀԻ

Թէեւ մեր սուրբ Արմանեակի սօսիների լեզուն ինձ յայտնի չէր, բայց ես գուշակում էի, և գուշակութիւններս այժմ կատարում են: Ես քեզ ասում էի. Տիգրան, մեզ պէտք չէ Մեղացու Մարի ազգականութիւնը, Մեղացու ազգականութիւնը մեզ պէտք չէ, Տիգրան. իսկ դու չէ՞ս ու չէ՞ս: Ես նախազգում էի...

ՏԻԳՐԱՆ

Դու ոչինչ չէիր նախազգում և ոչինչ որոշ բան չէիր ասում: Կամ Աժդահակի ծերութիւնն էիր մէջտեղ բերում, կամ Տիգրանուն ալանդխտութիւնը...

ԶԱՐՈՒՀԻ

Անմեղ էակին դու աքսորեցիր, և նա՝ առանց յանցանքի տուժում է իւր անարդար, ապօրինի պատիժը: Եթէ այն անմեղ աղանեակը, իբրեւ գործիք, պիտի նպաստէր քո մեծութեան, քո փառքին, ապա ինչո՞ւ դու էլ, դաշնակիցդ էլ՝ ձեռներդ ծալած, երկուսդ էլ անգործ նստած էք տանը և միայն ապարդիւն ժամանակ էք մատնում: Դու գլուխդ բարձրացնում էիր մինչև Մասիսի սառնամանիքները, ամբողջ Հելլադան նւաճւում էր տիրապետութեանդ, և դու, հուշակաւոր աշխարհակալդ...

ՏԻԳՐԱՆ

Հերի՛ք... ի սէր անդրանիկ որդուդ...

ԶԱՐՈՒՀԻ

Ես կը լռեմ, եթէ հրամայում ես: Բայց լաւ իմանաս, որ դրու-
թիւնդ այժմ աննախանձելի է: Քո մի ձեռքդ սեղմում է մի դաշ-
նակիցդ, միւս ձեռք միւս դաշնակիցդ, երկուսն էլ սեղմում են քո
ձեռները և միեւնոյն ժամանակ երկուսն էլ ոռնալով՝ արիւնաճարաւ
զազանների պէս իրար վերայ ատամներ են կրճտեցնում, իսկ դու...

ՏԻԳՐԱՆ

Վերջապէս ի՞նչ ես ուզում ասել, ասա տեսնեմ: Արիւնս մի,
խառնիլ, Զարուհի...

ԶԱՐՈՒՀԻ

Ես ուզում եմ ասել, որ եթէ Տիգրանուհուն չը տայիր Աժգա-
հակին, այս րոպէին քո դրութիւնը այսքան անելանելի չէր լինիլ:

ՏԻԳՐԱՆ

Արդարեւ, եթէ ես չը ծնէի, այս բանը չէր պատահիլ. դու
ճշմարիտ ես. միայն ինձ մենակ թող... հասկանում ես, ես կամե-
նում եմ մենակ լինել: (Զարուհին գնում է):

ԵՐԵՒՈՅԹ II

ՏԻԳՐԱՆ (մենակ)

Ափսոս երիտասարդ. նա մեռաւ ինձ համար: Սակայն նա փա-
ռաւոր ապագայ է խոստանում: Լաւ չարի, որ մերժեցի: Ափսոս այս
օրւանից մենք պէտք է թշնամանանք իրար հետ: Վերջապէս նա
կարող է քոյրիկիս էլ մնասել, իմ ոխս նորա գլխին թափելով...
Բայց ո՛չ. չեմ թողնիլ, որ բանը դորան հասնէ. կ'օգնեմ թաղակցիս:
(Մտնում է սենեկապետը):

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

Մեծափառ արքայ, այս րոպէիս արքունիքը մի լրաբեր հասաւ՝
բոլորովին յոգնած, քրտնած, ուժասպառ, շտապով ձիուց իջաւ,

Թառանջելով ներս մտաւ սրահը և շշմած Թռչունի պէս ուշաթափ եղաւ և ընկաւ գետին: Ի՞նչ անենք հետը:

ՏԻԳՐԱՆ

Երբ ուշքի կը գայ, Թող ներկայանայ: (Սենեկապետը դնում է):
Այս ձի պէտք է լինի... Բայց ահա ինքը:

(Մտնում է Գոհարիկը զգեստաւորւած):

ԵՐԵՒՈՅԹ III

ՏԻԳՐԱՆ, ԳՈՀԱՐԻԿ

ԳՈՀԱՐԻԿ

Բարե՛ թագաւոր, ինձ չե՞ս ճանաչում:

ՏԻԳՐԱՆ

Ձայնդ ինձ ծանօթ է թւում: Դու ձի ես:

ԳՈՀԱՐԻԿ

Ես Գոհարիկն եմ, թագաւոր...

ՏԻԳՐԱՆ

Գոհարիկը...

ԳՈՀԱՐԻԿ

Այո, թագաւոր, ձեր խոնարհ նաժիշտը և Տիգրանուհու, դժբաղդ Տիգրանուհու ընկերուհին:

ՏԻԳՐԱՆ

Դժբաղդ Տիգրանուհու... Այս ի՞նչ է նշանակում... (ձեռք կրծքին դնելով): Աւետիք թէ բժիշ:

ԳՈՀԱՐԻԿ

Բժիշ:

ՏԻԳՐԱՆ

Այդ ես զգում եմ: Դու ծածուկ ես եկել. այնպէս չէ:

ԳՈՀԱՐԻԿ

Այո, Թագաւոր:

ՏԻԳՐԱՆ

Այդ ես տեսնում եմ: Քո ծպտած երեւոյթ, դէմքիդ անսովոր տիրութիւնը, քո դողդոջուն ձայնը ինձ արդէն շատ բաներ ասացին: Սկսիր:

ԳՈՀԱՐԻԿ

Կարճ թաղաւոր...

ՏԻԳՐԱՆ

Խօսի՛ր համարձակ, մի՛ վախիր. ոչ ուրախութիւնից կը խենթանամ, ոչ տրտմութիւնից կը խելագարւեմ, ոչ բարկութիւնից կը կատաղեմ: Ես պատրաստ եմ ամենասարսափելի հարձակ:

ԳՈՀԱՐԻԿ

Ես չեմ կարող, Թագաւոր... Ես ոյժ չունիմ... ահա Տիգրանուհու նամակը... այստեղ ամեն բան գրւած է... Ես զնում եմ թագուհու մօտ... (Գնում է):

ԵՐԵՒՈՅԹ IV

ՏԻԳՐԱՆ (մենակ նամակը ձեռին)

(Քիչ տատանւելուց սկսում է կարդալ), «Իմ թանկագին, սիրելի իմ եղբայր, (համբուրում է նամակը), իմացիր, որ Աժդահակը այսուհետեւ էլ քո դաշնակիցը և բարեկամը չէ, նա քո թշնամին է, այստեղ ծագել է դաւաճանութիւն...» (կարծես սարսափելի երազից սթափած՝ չորս կողմն է նայում). «Քո կենդանութիւնը եղբայր, սորան հանգիստ չէ տալիս. սա պատկուում է քո արեան ծարաւից...» Կուրուշին ինչո՞ւ մերժեցի... «Աժդահակը և իւր եօթ խորհրդակիցները վճռեցին այսօր քեզ չարամահ սպանել...» (թիկնապահներին), Պալատականներին այստեղ կոչեցէք: Սիրելի եղբայր, մի՛ենոյն ծերունին, որ ինձ այստեղ բերաւ, արքայի ամենամտերիմ արբանեակը, շուտով դարձեալ պիտի ներկայանայ քո առաջ հաղորդելու թէ իբր

ես, քո քոյրը մահամերձ հիւանդ եմ, և ցանկանում եմ մահից առաջ քո երեսը տեսնել: Սոքա յուսով են այսպիսով քեզ հրապուրել իրանց սահմանների մօտ թակարդ ձգելու իրանց դիւական եղեռնագործութիւնը կատարելու համար...» Քեզ մարդ կարծեցի, Աժդահակ, բայց ոչ զազան: Ուրախութեամբ, յօժարակամ ես սիրտս պոկեցի այստեղ և քեզ յանձնեցի, ծննդ, ապիրատ դարանագործ... Խեղճ իմ քոյրիկ, ինչքան խնդրեց, ինչքան աղաչեց, արտասուելից աչքերով, ծնկաչոք նա պաղատեց ինձ, իսկ ես... Քո բոլոր անէծքներդ, քոյր իմ, սլաքների պէս այս գլխիս թափւեն. ես արժանի եմ քո կշտամբանքին: Անզգայ, ժեռ քար էր դարձել այս կուրծքս, որ անմատչելի մնաց քո ջերմ արտասուքների համար... Բայց հոգ չէ. դռնէ այժմ բոլորը պարզ է: Նս յանցանք գործեցի, ես կը քաւեմ յանցանքս: Ախ, երբ կը տեսնեմ և կ'արժանանամ արդեօք ձեր կրկին տեսութեան—այդ աստուածներին է յայտնի, մազից է կախած իմ կեանքս. բաւական է մի չնչին կասկածանք: Գոհարիկին սիրեցէք, ինչպէս ինձ, և թոյլ չը տաք, որ վերադառնայ այստեղ, առանց խնայելու կտոր կտոր կ'անեն նորան: Իմ թանկագին եղբայր, ազատիր, եթէ կարող ես, քո թշաւ քոյրիկին: Արդարադատ Աւամազդ, կարողութիւն եմ խնդրում քեզնից՝ ուխտադրուժ, դաւաճան ոսոխի թութերը նիզակիս ծայրին արիւնաթաւալ մի տեսնեմ և ապա այնուհետեւ հոգիս էլ առնես՝ դարձեալ գոհ, դարձեալ շնորհակալ եմ քեզնից, բարձր ասուած:

(Մտնում են պալատականները):

ԵՐԵՒՈՅԹ Վ

ՏԻԳՐԱՆ և ՊԱՆՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

ՏԻԳՐԱՆ

Ողջոյն ձեզ կրկին:

ԲՈՒՈՐԵՔԵԱՆ

Ողջոյն, թագաւոր:

ՏԻԳՐԱՆ

Սիրելիներս, այսօր մեզ համար

Անյաջող օր է, դեռ մի քիչ առաջ
 Մեր մէջ չղացած սրտնեղութիւնը
 Փոխարինւում է ահա անսահման
 Խորին բարկութեան: Մեր Տիգրանուհուց
 Ես այս բոպէիս նամակ ըստացայ,
 Որով նա ցաւով հաղորդում է ինձ
 Թէ երկար-երկար մենք բոլորեքեան
 Խաբւած ենք եղել Աժդահակի չար
 Նենգամտութեամբ...

(Պալատականների մէջ անհանդիստ շարժում),
 Թէ մեր յոյսերը, մեր ցընորական
 Բոլոր յոյսերը, ի ցաւ մեր սրտին,
 Պիտ անհետանան և հանդէն ինչպէս
 Զըքնաղ վերջալոյսն իրիկնապահին.
 Բարեկամներս, իմ թագակիցս
 Դաւաճանել է...

ԲՈԼՈՐՆԵՔԵԱՆ

Դաւաճանել է:

ՏԻԳՐԱՆ

Դըրժել է բոլոր սըրբազան կապերը,
 Որով սերտ կապւած էին իրար հետ
 Զեր թագաւորը և Աժդահակը.
 Նա ոտնակոխ է արել մեր անկեղծ
 Հաւատարմութիւնը, պղծել է մեր սուրբ
 Դաշնակցութեան ուխտն և մեր նոր, դեռ թարմ
 Ազգականութիւնը...

ՈՄԱՆՔ

Վըրէժ, թագաւոր:

ՄԻՒՍՆԵՐԸ

Ուխտադրութ, մօլի Աժդահակիցը:

ՏԻԳՐԱՆ

Ո՛հ, մի՛ք վերդովւիս սիրելիներս.
 Իզուր էք այդքան յուզում բորբոքում
 Առնական ազնիւ քաջասրտութեամբ
 Տարէք հարւածներն իրար ետեւից
 Ձեզ չը կոչեցի, որ ձեր վայրենի
 Գոչիւններովը այս դահլիճները
 Դուք թընդացնէք. այդ կարող էի
 Ես ինքս մենակ, Ո՛հ, բարեկամներ,
 Խորհրդակցութեան համար կոչեցի
 Բոլորիդ այստեղ: Կը գայ ժամանակ,
 Եւ ազատութիւն կը տաք կորովի
 Ձեր բազուկներին: Բայց միայն այժմ
 Սանձահարեցէք ձեր այդ զայրոյթը
 Եւ համբերութեամբ, սառնասրտութեամբ
 Ուշադիր եղէք իմ ասածներիս:
 Սիրելիներըս, իմ թագակիցս
 Բարեհաճում չէ ցանկանալ, որ ես,
 Ձեր թագաւորը, կենդանի մնամ.
 Դա անտանելի է նորա համար
 Այն է տենչալի նորա փափագը,
 Որ ես զոհ լինեմ գիշատիչներին...

ԲՈԼՈՐԵՔԵԱՆ

Վըրէժ, թագաւոր:

ՏԻԳՐԱՆ

Այդ նպատակով

Իսկ ուղարկել է նոյն ալեւորին,
 Որ պարծենալով պատմում էր, ինչպէս
 Նա համբուրում է իւր ինքնակալի
 Հողաթափները. և զուցէ շուտով
 Նա այստեղ լինի...

ԲՈԼՈՐԵՔԵԱՆ

Կը սպաննէք նորան:

ՏԻԳՐԱՆ

Դեռ համբերեցէք, նա պիտի յայտնէ
Թէ քոյրս — որ ողջ և առողջ է այժմ,
Այդ մեր մէջ մնայ — ծանր տկար է
Եւ ցանկանում է տեսնել իւր եղբոր,
Իսկ ես, ի հարկէ, կը շտապեմ իսկոյն
Դէպի Եկրատան: Մեղացիների
Բաղդը կը բացւի. ես կ'ընկնեմ թակարդ.
Նոքա կը գործեն ցանկալի ոճիւրն
Եւ այն ժամանակ
Անդարձ յաւիտեան բարեւ դնա, Տիգրան:
Ինչպէս տեսնում էք, սիրելիներս,
Աժդահակի հետ մենք այսուհետեւ
Ոչ թէ բարեկամ, այլ թէ ռիսերիմ
Թըշնամիներ ենք. և նորա դադունին
Այժմ բոլորիս ակընյայտնի է.
Ասացէք, տեսնեմ, թէ ինչպէս վարւենք
Այս հանգամանքում, որ մեր նախահօր
Վըսեմ անունը չարատաւորենք:
Խօսի՛ր առաջ դու, հանգուցեալ իմ հօր
Անւանակիցը:

ԵՐՈՒԱՆԻ

Զերըդ Մեծութիւն,

Թըշնամուց վրէժ առնելու համար
Միմիայն մի բան է ինձ քաջ յայտնի —
Բացարձակ, ազնիւ ճակատամարտը.
Զինավառ ելնել պատերազմի դաշտ,
Հակառակորդի աչքի առաջին.
Եւ ապա ճակատ ճակատի տալով
Յաղթել կամ, յաղթւած, սըլաքը կըրծքին՝
Դեռին տապալւել: Այս է կարծիքըս:

ՏԻԳՐԱՆ

Իմ սըրտից էիր դու խօսում, Երուանդ,
Աւազակներին թողնելով գաղտնի
Խաւարի գործը: Իսկ դուք ի՞նչ կ'ասէք:

ՄԷԿԸ

Պէտք է միանալ նորա հետ, որին
Այսօր մերժեցինք, և Կուրուշի հետ՝
Ձեռ ձեռի տուած՝ ասպարէզ ելնել:

ՄԻՒՍԸ

Եւ շուտով անթիւ զօրքեր ժողովել
Եւ գնդեր կազմել:

ՏԻԳՐԱՆ

Այդ ամենը լաւ

Եւ գեղեցիկ է. այդպէս էլ կ'անենք:
Բայց մի՛ մոռանաք բարեկամներըս,
Որ նա, որին մենք պարտական ենք մեր
Ազատութիւնը սարաբաղտարար,
Այնտեղ է, ուր նա չը պէտք է լինէր—
Մեր արիւնարբու թշնամու ձեռին:
Չընչին կասկածանք կարող է նորան
Վշտանգի մատնել և մահի անգամ
Ենթարկել նորան: Այն չար Մեղացին
Իւր կատաղութիւնը և իւր փրդձուկը
Անողորմաբար կարող է թափել
Պաշտելի, անտէր մեր քրոջ գըլխին.
Կը յօշոտեն նորան, ինչպէս գայլերը
Մատաղ գառնուկին:

ԵՐՈՒԱՆԴ

ԻՐՕՔ, Թագաւոր,

Այնքան անսահման ու ահագին էր
Մեր ընդհանրութեան յուզումը, գըռգիւն,

Որ մեղանչեցինք մենք նւիրական
 Մեր քոյրիկի դէմ, դէթ ժամանակով
 Մռաքման տալով նորա փրկութեան
 Կարեւոր հարցը: Բայց երդւում եմ ես,
 Որ արժանի է,
 Նա պրակազարդ խնկարկւի բոլոր
 Մեհեանների մէջ՝ մեր ոսկիամայր
 Անահիտի հետ հաւասարապէս:
 Եւ դորա համար մենք ծիգ կը թափենք
 Ազատել նորան իւր օրհասական
 Գալիք աղէտից, որքան դա դժուար
 Լինէր մեզ համար: Միթէ, ճշմարիտ,
 Հէնց նոյն լըրատուն, որ դիւցազնական
 Համարձակութեամբ յանդըզնեց հանել
 Սոսկալի զազանին, որ ծածկւած էր մեծ
 Պարիսպների ետ՝ անմերձեւալի
 Առասպելական վիշապի հըսկալ
 Դըղեակի նման, մի՞թէ նոյն անձը
 Զէ կարող փրկել մեր Տիգրանուհուն,
 Ազատել օձի իշխանութիւնից:

ՏԻԳՐԱՆ

Բայց կը զարմանաք, բարեկամներս,
 Եթէ ձեզ ասեմ, որ այն լրատուն
 Ոչ թէ դիւցազն է, ինչպէս կարծում էք,
 Այլ մի հասարակ և թոյլ արարած,
 Անսահման բարի, անսահման խոնարհ,
 Զըքմեղ կուսութեան մի չըքնաղ տիպար.
 Թէպէտ չը գիտեմ մենակ է եկել
 Թէ ուղեկցի հետ, բայց ինձ բընաւին
 Հրաշք է թըւում, որ մի նըրբակազմ
 Եւ մի խեղճ աղջիկ լեռներ ու ձորեր,
 Դաշտ և անտառներ սրաթիւ կտրելով,
 Աւազակների ապաստաններով

Եւ զազանային որջերի մօտով
 Եւ հաղար ու մէկ փորձանքի միջից
 Անվրնաս անփորձ վերջապէս այսօր
 Հասնում է մեզ մօտ՝ իւր նպատակին
 Ես հաւաստի եմ, կամ Արամազդը
 Կամ Անահիտը նորան հովանի,
 Պաշտպան են եղել և աներևոյթ
 Էակի նման
 Պատըսպարելով՝ առաջնորդել են
 Անմեղ աղջկան դէպի անձկալի
 Նորա հայրենիք։

(Մանուկ է Սենեկապետը)։

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

Մարաց արքայի պատգամաւորը։

ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ

Երթանք, կոտորենք...

ՏԻԳՐԱՆ

Սուրբ պատեանից

Իմ ապարանքում չը պէտք է հանւի
 Դիմաւորեցէք... բաց ըզգոյշ եղէք —
 Զը լինի նորան զուք վիրաւորէք
 Տեղի անտեղի Զերն է միայն
 Նորան ընդունել և այստեղ բերել
 Կարող էք գնալ...

(Գնում են)։

ԵՐԵՒՈՅԹ VI

ՏԻԳՐԱՆ (մենակ)

Պիտի պըղտորէ

Նա իմ այս սիրտըս... ո՛հ, ակամայից
 Զեռըս զընում է դէպի ոսկէզօծ
 Երախակալըս.

Ես ինձ ուզում եմ, կարծես, մոռանալ.
 Բայց պէտք է սանձել
 Այս անտաստութիւնը կատաղութիւնըս:
 Օհ, անէծք նորան, որ բարի հոգիս
 Այժմ լքեցի օձի չարութեամբ,
 Գարշելի մաղձով... Ահա պատուելի
 Իմ բարեկամըս:

(Մտնում են պալատականներ և 1-ին խորհրդակից)

ԵՐԵՒՈՅԹ VII

ՏԻԳՐԱՆ, ՊԱԼԱՏԱԿԱՆՆԵՐ, ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Ողջոյն, մեծափառ

Թագաւոր:

ՏԻԳՐԱՆ

Ողջոյն:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Ես, մեծդ արքայ,

Քո ոտների տակ այս չընչին փոշին...

ՏԻԳՐԱՆ

Ի՛նչ է հրամայում իմ դաշնակիցըս,

Որ նորա համար ես պատրաստ անեմ

Մահալութիւնըս:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Կարող թագաւոր,

Ես ուղարկած եմ ձեր հաւատարիմ

Թագակից փեսից, որ նախ և առաջ

Նորա ողջոյնը ձեզ մատուցանեմ...

(Պալատականների մէջ դառը ջրբաշխ)

ՏԻԳՐԱՆ

Յատուկ խնդրում եմ, որ սոցա վերայ
 Ուշ չը դարձնես ձանդարտ, անվրդով
 Հաղորդիր բոլորն, ինչ բանի համար
 Դու ուղարկած ես Երեւակայի,
 Որ դու վիթխարի սեպացած ժայռ ես,
 Սոցա ծիծաղը—մի պարապ քամի,
 Որ շրփւում է քո այդ հըսկայական
 Անսասան կրքերին:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Կարող թագաւոր,
 Ես պիտի յայտնեմ արխայի մի լուր...
 (Պալատականների մէջ դարձեալ իրարանցում):

ՏԻԳՐԱՆ (Պալատականներին)

Անվայել է ձեզ այդպիսի վարմունք
 Մի ծերունու հետ, ով և նա լինէր
 (Խորհրդ.) Դու շարունակիր:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Ձերդ Մեծութիւն,
 Ձեր հաւատարիմ փեսան...

ՄԷԿԸ (Կիսաձայն)

Դաւաճան:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Կարող թագաւոր,
 Ես շուարած եմ... երեւակայել
 Ձեմ կարող անգամ, ինչ է իմ մեղքը,
 Որ այսքան դուք խիստ էք ինձ հետ վարւում:

ՏԻԳՐԱՆ (Պալատականներին)

Այսօր դուք արթնծ էք եկել այստեղ,

Թէ մտադիր էք դուք ձեր արքայի
 Արիւնը խառնել, Ձը գիտէք ո՞վ է
 Ձեր առջև կանգնած, թէ մեր դաշնակցի
 Պատգամաւորին դուք չէք ճանաչում:
 Դու շարունակիր յարգելի ծերուկ:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Բայց նախ ասացէք, թէ արդեօք ի՞նչ է
 Այս նշանակում, ի՞նչու դաւնութեամբ
 Ծաղրում են սոքա իմ այս ալիքը.
 Որտեղից է խիստ և անմեկնելի
 Այս փոփոխութիւնն, որ նշմարում եմ
 Ես այսօր ձեր մէջ, ես չեմ հասկանում
 Եւ ձեր մեծութեան երկդիմի և մութ
 Խօսակցութիւնը:

ՏԻԳՐԱՆ

Այս բոլորը, ծէր,
 Նըշանակում է, որ փոթորիկը
 Շատ էլ հեռու չէ:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Այդ ի՞նչ փոթորիկ
 Է արդեօք, արքայ:

ՏԻԳՐԱՆ

Դու յայտնիր, տեսնեմ,
 Ի՞նչ բանի համար ես այստեղ եկել:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Ես կը հաղորդեմ... բայց ցաւում եմ ես,
 Որ ձեր բարկութեան պատճառը դարձեալ
 Անյայտ է մնում. կարծես բնաւին
 Հանգած է ձեր մէջ բարեկամութեան
 Սիրոյ կրակը, և մինչև անգամ

Ինձ թըլում է թէ... Ս' աղաւում եմ,
 Թէ չար լեզուներն՝ նախանձից դըրդւած,
 Մեր դաշնակցութեան ամրապինդ կապերը
 Քակտելու համար,
 Անարժան լուր են տարածել ձեր մէջ,
 Մի ծածկէք ինձնից, այլ պարզ յայտնեցէք,
 Որ կարողանամ իսպառ փարատել
 Ձեր այդ անտեղի տարակուսանքը:

ՏԻԳՐԱՆ (խիտ)

Աժդահակը իմ ազգականն է
 Եւ դաշնակիցը՝ Դու յայտնի՞ր տեսնեմ,
 Ինչ բանի համար ես այստեղ եկել:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Կարող թաղաւոր, ես զարհուրում եմ
 Ձեր ահեղ ձայնի եղանակիցը.
 Ձերդ Մեծութեան հայացքըն առաջ
 Քաղցր էր և մեղմ, այժմ՝ նա ասես
 Կայծակ է զարկում: Զը լինի Կուրուշը,
 Մեր այն նենգաւոր, ապերախտ օձը,
 Որ բոպէ-բոպէ սպառնում է շանթել
 Իւր արիւնակցի և հարազատին,
 Զը լինի նա է թըշնամութեան հուր
 Ձեր սրտում վառել...

ՏԻԳՐԱՆ (զայրացած)

Ինքը երկինքը

Ձէ կարող քանդել մեր կապակցութիւնը,
 Ոչ թէ պատանին, որ դեռ երէկ է
 Իւր մէջքին կապել չափահասութեան
 Ոսկեկուռ զօտին, Դու յայտնի՞ր, տեսնեմ,
 Ի՞նչ բանի համար ես այստեղ եկել:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Ես կը հաղորդեմ բարեզնիթ արքայ,
Ես ըսկըսում եմ... բայց բոլորովին
Ձարմանք է թըւում... ես չեմ հասկանում...
Վերաս ոչ չը կայ... թո՛ղ տուր ինձ, իմ տէր,
Քիչ հոգի առնեմ... շատ յուզւած եմ ես...

ՏԻՓՐԱՆ

Նըստիր, ալեոր: Քեզ ի՞նչ պատահեց.
Դու դողդողում ես, դու առանց այն էլ
Գունատուած էիր, այժմ մեռելի
Ես դու նըմանում: Ողորմելի ծեր,
Միթէ քո արքան հէ՛չ չը խընայեց
Քո այդ կընճիւններդ և այդ ալիքըդ,
Որ քո զաւաճեալ, թուլացած մէջքին
Բարձեց այդպիսի մի անտանելի
Մանրը, դառը բեռ, որ ամենեւին
Վեր է քո ոչժից. պիտի մեղքանար
Նա քո ծերութեան և քեզ սար ու քար
Զը գըցէր նորից: (Քիչ լուրթիւնից փողով)
Բայց Տիգրանուհին —
Մոռացայ հարցնել — ինչպէս է անցնում
Իւր ժամանակը. նա չէ վըշտանում,
Որ հայրենիքից այսքան հեռու է.
Նա գո՛հ է արդեօք իւր վիճակիցը:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Մեր մայր-թագուհին...

ՏԻՓՐԱՆ

Ձեր մայր թագուհին:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Իմ բարի արքայ, ծն երանի թէ
Պապանձէր լեզուս, որ անգոր լինէր

Գուժելու այստեղ ցաւալի բօթը,
Որի համար և ես ուղարկած եմ:
Ահա թէ ինչու ես այսքան երկար
Թապաղում էի չը հաճարձակելով
Ձերդ Մեծութեան սիրտը պղտորել,
Վերդովել նորա անդորրութիւնը:

(Պալատականների մէջ անհանգիստ շարժում, իրարանցում և շնչիւն)

Կարող թաղաւոր, չարութեան աստուած
Մեր Ահրիմանը, մեր ազգի գըլխին
Կրակ է թափում, բարկութեան կրակ,
Ամբողջ Մարաստան անյոյս թախծութեամբ
Սըզաւորական հանդերձ է հազած
Պաշտելի իւր մօր մահամերձ հիւանդ
Լինելու առթիւ...

ՏԻԳՐԱՆ

Մահամերձ հիւանդ:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Տարաբախտաբար այժմ պիտ, ասեմ,
Ամբողջ Մարաստան գիշեր ու ցերեկ
Միշտ ծունըր իջած՝ ջերմաջերմ աղօթք
է մատուցանում Ահուրա-Մազդին,
Որ գըթայ նա մեզ և յարատե կեանք
Նընորհէ նա մեր այնքան պաշտելի,
Երկըրպագելի մեր Տիգրանուհուն:
Բայց ի ցաւ և սուգ մեր ամբողջ ազգի,
Ոչ արտասուքներ և ոչ աղօթքներ,
Ոչ առատաձեռն զոհաբերութիւն,
Ոչ թալիսմաններ, ոչ կախարդների
Ճարպիկութիւնը, ոչ ինչ, մի խօսքով,
Ձէ օգնում բընաւ: Ընդհակառակը,
Քանի գնում է, այնքան առաւել
Եւ չարագուշակ, ծանրը է դառնում

Տըկաբուժիւնը, Երբոր տենդային
Ձերմիցը բըռնւած՝ զառանցում է նա,
Այդ միջոցներին ձեր անուանըն է,
Վհափան աւքայ, միայն պըսըտում
Նորա բերանին, Եւ ամեն անգամ,
Երբ նա վերջապէս ուշքի է գալիս,
Միենոյն բանըն է կըրկնում նա միշտ.
«Եղբօրս տեսնեմ»,—ես կ'առողջանամ,
«Եղբօրս տեսնեմ»,—ես կ'առողջանամ:

ՏԻԳՐԱՆ

Իսկ՝ դու ինձ խորհուրդ կը տամ այցելեմ:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Անհրաժեշտ է, սրբազան պարոք է:
Դա եղբօր համար:

ՏԻԳՐԱՆ

Սարգի ոստայնը
Ճարպիկ է հիւսւած: Իսկ դուք ի՞նչ կ'ասէք,
Բարեկամներս:

ԲՈԼՈՐՆՔԵԱՆ

Վ. ԸՐԷԺ միմիայն:

ՏԻԳՐԱՆ

Եթէ այդպէս է, կը գամ Էկրատան:
Իսկ դու ականջիդ խցանը հանիր.
Եւ ինձ լաւ լսիր: Անպատճառ կը գամ,
Քէ ցանկանում ես, ի՞նչ աւքայական
Ազնիւ խօսքըս քեզ լաւ առհաւատչեաց:
Բայց իմացիր դու, ոչ թէ հինգ հարիւր
Քիկնապահներով, այլ տասնեակ հազար
Զօրքերով կը գամ ես ձեր անաւիկ,
Փարթամ Էկրատան: Ես այս էլ ասեմ:

Մաղկեայ անձրևներ չը տեղան գըլխիս,
 Իմ ոտներիս տակ թանկագին գորգեր
 Չը փըռեն բնակ. ձեր արիւնքներդ
 Դիակներն ինձ գորգերի տեղակ
 Պիտի ծառայեն, ձեր արեան գետով
 Ես պիտի անցնեմ, մտնեմ Եկրատան:

ԽՈՐՀՐԴԱԿՈՑ

Ողորմած արքայ...

ՏԻԳՐԱՆ

Ո՛հ, մի՛ զարմանալ:

Կերթաս ու այսպէս կ'ասես դու նորան,
 Որ յափըշտակեց Տիգրանի սիրտը.
 «Առիծի դիմաց մըկան թակարդներ
 Ձեն լարում երբէք. Տիգրանի սէրը
 Եւ մըտերմական դաշնակցութիւնը
 Առաւել օգուտ, պատիւ կը բերէր
 Մարաց արքային, քան թէ Տիգրանի
 Ապարդիւն մահը. լաւ չէ մոռանալ
 Բարեկամութիւն և ի չար գործել
 Հաւատարմութիւնըն ազգականի:
 Եւ վերջումն այս կ'աւելացընես.
 «Դու այսուհետեւ աւելի շուտով
 Գայլի հետ կարող ես մօտիկանալ,
 Բայց Տիգրանի հետ—երբէք յախտեան:
 Մինչև գերեզման կը մընանք անհաշտ,
 Արիւնածարաւ իրար թշնամի...»

ԽՈՐՀՐԴԱԿՈՑ

Թըշառ Աժդահակ, դաւաճանութիւն
 Ե այստեղ ծագել...

ԵՐՈՒԱՆԴ

Լըռիր, սըրիկայ:

ՏԻԳՐԱՆ

Այսօր կ'ըստասես իմ արքունիքում,
Մինչև պատրաստեմ մի նախկ...

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Արքայ...

ՏԻԳՐԱՆ

Իսկ այժմ ազատ ես դու...

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Թագաւոր,
Բացատրութիւն, աղաչում եմ:

ՏԻԳՐԱՆ

Բացատրութիւն կ'ըստանաք ինձնից
Դուք կըլուի դաշտում: Այժմ զանցառու
Կը լինեմ: Հերիք: Այլ ևս մի' խօսք...

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Բարեգութ արքայ...

ՏԻԳՐԱՆ (պալատականներին)

Առաջնորդեցէք:

(Գնում է խորհրդակիցը, նորա ետեւից մի քանի պալատականներ):

ԵՐԵՒՈՅԹ VIII

ՏԻԳՐԱՆ, ՊԱԼԱՏԱԿԱՆՆԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ

Իսկ դուք, յարգելի բարեկամներս,
Կը շտապէք շուտով զօրքեր ժողովել
Կապադովկացւոց, Աղանից, Վըրաց
Մեր սահմաններից և հաւատարիմ
Իմ ժողովրդից: Իսկ դու, իմ երանելի,
Եւ դու, սիրելիս, կը փութամ իսկոյն

Ողջոյնըս տանել մեր երիտասարդ
 Եւ քաջ դաշնակցին, և ներողութիւն
 Խընդրել նորանից մեր մերժման համար
 Եւ վերջ ի վերջոյ դուք կը հրաւիրէք
 Նորա թարմ, զօրեղ աջակցութիւնը
 Մեր ընդհանուր չար թշնամու դիմաց:
 Ել մի՛ք յապաղիլ՝ Ուստի...

ԵՐԻԱՆԴ

Դէպի գործ:

ԲՈՂՈՐԵՔԵԱՆ

Դէպի գործ:

(Գնում են):

(ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԻԶՆՈՒՄ Է)

(Կը շարունակւի)